

Міністерство освіти і науки України
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного (Україна)
Амбіс університет (Чеська Республіка)
Словацька асоціація якості (Словаччина)
Вінницький національний аграрний університет (Україна)
Державний університет «Житомирська політехніка» (Україна)
Державний податковий університет (Україна)
Західноукраїнський національний університет (Україна)
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (Україна)

***АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ В УМОВАХ
ЦИФРОВІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ:
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ***

Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції

17-18 лютого 2025 року

Запоріжжя
2025

ЗМІСТ

TABLE OF CONTENTS

СЕКЦІЯ 1 ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ПУБЛІЧНОГО СЕКТОРА В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

SECTION 1 FINANCIAL INCLUSION OF THE PUBLIC SECTOR IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

Боркович В. В., Цап В. Д. Роль та місце криптовалюти на сучасному рівні розвитку світової економіки	17
Боркович В. В., Цап В. Д. Ключові вектори сучасної державної фінансової політики сталого розвитку аграрного сектора економіки	21
Дмитров О. М., Яцух О. О. Виклики для фінансового забезпечення діяльності сільського господарства України в умовах інтеграції в європейський економічний простір	26
Єгоричева С. Б. Інституційні засади забезпечення фінансової інклюзії в Україні	30
Кучеркова С. О. Сутність та призначення публічних фінансів	35
Мартиненко В. В., Липкань А. Ю. Економічна безпека в умовах сталого розвитку: інклюзивні підходи та європейський досвід	39
Осипенко С. О. Інклюзивний розвиток територіальних громад в умовах фінансової децентралізації	43
Плаксиук О. О., Novakova R. Дослідження капіталізації інтелектуального потенціалу	46
Plaksiuk O., Vadkertiová A. The impact of financial levers on slovakia's GDP growth	51
Резнік В. С., Скрипник Г. О. Державний борг України: джерела фінансування та реструктуризація	54
Ремболович В. Д. Механізми державної підтримки фінансової інклюзії в контексті євроінтеграції	58
Сербіна Т. В. Основні бар'єри в логістичному управлінні на світовій арені	62
Усов Д. О., Кучеркова С. О. Державний перерозподіл публічних фінансів та справедливість: оптимальний бюджет	66

Єгоричева С. Б.

д.е.н., професор кафедри фінансів,

банківського бізнесу та оподаткування

Національний університет «Полтавська політехніка

імені Юрія Кондратюка»

м. Полтава, Україна

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ В УКРАЇНІ

У наш час на міжнародному та національних рівнях вже сформувалося широке розуміння фінансової інклюзії (фінансового включення) як необхідної умови подолання бідності та забезпечення економічного зростання. Фінансова інклюзія, за визначенням Світового банку, полягає у тому, що окремі особи та бізнеси мають доступ до й користуються прийнятними за ціною фінансовими продуктами й послугами, які відповідають їхнім потребам і які надаються відповідально та з позиції сталого розвитку. Національний банк України, ґрунтуючись на досвіді міжнародних організацій, визначає напрями забезпечення фінансової інклюзії як: підвищення доступності та рівня користування фінансовими послугами; посилення захисту прав споживачів фінансових послуг; підвищення рівня фінансової грамотності населення [1].

Невисокий рівень фінансової інклюзії є, як правило, проблемою країн, що розвиваються, але і розвинуті економіки зустрічаються з аналогічними викликами, коли мова йде про найбільш вразливі верстви населення, людей з інвалідністю, мігрантів, біженців, мешканців віддалених територій, представників мікробізнесу тощо. У сучасних умовах більшість країн демонструють державну зацікавленість у підвищенні фінансової інклюзії та сприяють інтеграції пересічних громадян до сфери фінансового обслуговування через різні продукти, сервіси та програми підтримки. Тому рівень фінансового включення в усьому світі поступово зростає.

В Україні ці процеси також відбуваються достатньо активно. Відповідно до дослідження Світового банку, що проводиться раз на три роки, у 2021 році частка дорослого населення, яке мало банківські рахунки, становила у нашій країні 83,6%, збільшившись порівняно з 2017 роком майже на 21 п.п., у тому числі серед жінок вона становила 80,7%, а серед молоді до 24 років – 90,9%. Причому майже всі показники, що оцінювалися, були вищими від середніх по регіону Європи і Центральної Азії та по групі країн з нижчим середнім доходом [2, с. 132]. Такі позитивні результати стали, у тому числі, наслідком створення та постійного розвитку в Україні інституційних засад забезпечення фінансової інклюзії.

Якщо увагу міжнародної спільноти проблематика фінансового включення привернула наприкінці 2000-х років, то в Україні на державному рівні вона актуалізувалася у 2014 році у рамках реалізації положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, як одне з пріоритетних завдань реформування вітчизняного фінансового сектору. Втім, дещо раніше у нашій країні було зроблено певні кроки щодо посилення захисту прав споживачів фінансових послуг шляхом ухвалення Стратегії реформування системи захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг на 2012-2017 роки [3].

Отже, на наш погляд, саме така складова фінансової інклюзії, як захист прав споживачів фінансових послуг, отримала на даний час найбільш розгалужене нормативно-правове забезпечення. До нього відносяться, насамперед, Закони України «Про захист прав споживачів» (1991) (у перспективі – новий закон, прийнятий у 2023 році), «Про Національний банк України» (1999), «Про банки і банківську діяльність» (2001), «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» (2012), «Про споживче кредитування» (2016), «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав споживачів фінансових послуг» (2019), «Про фінансові послуги та фінансові компанії» (2021) та деякі інші. Можна констатувати, що правове забезпечення у цій сфері розвивалося шляхом адаптації загальних норм захисту прав споживачів до проблематики ринку фінансових послуг, а у подальшому – формування спеціального законодавства та наділення відповідних державних органів повноваженнями у цій сфері.

Щодо підвищення доступності та рівня користування фінансовими послугами, то тут, насамперед, варто зазначити Національну стратегію із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, затверджену у 2021 році Кабінетом Міністрів України, а також Положення про ліцензування банків, зміни до якого, прийняті у 2024 році, зобов'язують банки забезпечити фізичну та інформаційну доступність щонайменше 50% від загальної кількості їх підрозділів у регіоні, щоб сприяти створенню інклюзивного фінансового простору для кожного громадянина України, у тому числі, ветеранів війни, осіб з інвалідністю та людей старшого віку.

Різноманіття способів надання платіжних послуг забезпечується Законом України «Про платіжні послуги» (2021), відповідно до статті 38 якого торговці зобов'язані забезпечити можливість здійснення безготівкових розрахунків, зокрема, за допомогою електронних платіжних засобів, платіжних застосунків або платіжних пристроїв. Терміни, до яких торговці повинні впровадити такі можливості, встановлені постановою Кабінету Міністрів України від 29 липня 2022 року №894.

У сучасних умовах доступність фінансових послуг все більше визначається рівнем їх цифровізації, напями поглиблення якої були визначені Стратегією розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. Але можливість отримання таких послуг залежить від наявності у споживачів доступу до мережі Інтернет, тому Закон України «Про електронні комунікації» (2020) містить положення щодо забезпечення доступності електронних комунікаційних послуг для всіх категорій користувачів.

Фінансова інклюзія впродовж останніх років виступала одним з наріжних елементів Стратегії Національного банку України. Більш того, у 2020 році Національним банком та МФК, за прикладом багатьох інших країн, розпочалася розробка Національної стратегії фінансової інклюзії, ціллю якої було визначено забезпечення максимального доступу до фінансових послуг та продуктів для всіх українців. З певних причин цей проєкт не був завершений, втім, остання редакція (2025 року) Стратегії НБУ під назвою «Фінансова фортеця України» демонструє поглиблені підходи до фінансового включення: у рамках стратегічної цілі III «Фінансова система працює на відновлення країни та інтегрується до ЄС» вона

містить такі ініціативи, як «Фінансово грамотне населення та підприємці» та «Безбар'єрна та інклюзивна фінансова система».

Як один із стратегічних напрямів визначала фінансову інклюзію ухвалена у 2020 році Стратегія фінансового сектору України до 2025 року [1]. В її новому варіанті (2023 року) функціонування на засадах фінансової інклюзії включено до визначення місії фінансового сектору України.

Надзвичайно важливим стало розроблення, за ініціативи НБУ, Національної стратегії розвитку фінансової грамотності до 2030 року (2024). Її реалізація забезпечить масштабування заходів з підвищення фінансової обізнаності та охоплення ними різноманітних цільових груп. Якщо в попередні роки у фокусі уваги були діти та молодь, то зараз додатковий акцент робитиметься на роботі з підприємцями й дорослим населенням, зокрема, з людьми старшого віку, внутрішньо переміщеними особами, ветеранами. Розуміючи надзвичайну важливість роботи само з ветеранами, у квітні 2024 року Національний банк підписав з ЄБРР Меморандум про взаєморозуміння, який передбачає співпрацю для забезпечення впровадження стандартів інклюзивної діяльності та послуг, підтримки та ресоціалізації ветеранів війни в Україні. Відповідні зобов'язання установ банківського сектора знайшли відображення у Хартії з фінансової інклюзії та реінтеграції ветеранів [4].

Інституційні засади забезпечення фінансової інклюзії включають і організаційну складову. Насамперед, це органи законодавчої та виконавчої влади, які створюють відповідне нормативно-правове поле, а також формують державну політику у сфері фінансової інклюзії. Серед виконавчих органів варто зазначити Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів, Міністерство економіки, Міністерство цифрової трансформації, Міністерство у справах ветеранів, Міністерство освіти і науки України. Провідну роль у поглибленні фінансової інклюзії відіграють Національний банк України як регулятор фінансового сектора, а також Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку та Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. Безпосередньо задіяні у забезпеченні фінансового включення надавачі фінансових послуг (банки, страхові й фінансові

компанії тощо) та їх професійні асоціації, а також провайдери інфраструктури та технологій (надавачі платіжних послуг, телекомунікаційні оператори, фінтех компанії тощо). Варто зазначити і освітні заклади всіх рівнів і типів, які задіяні у програмах підвищення фінансової грамотності різних категорій населення.

У сучасних складних умовах потрібні інноваційні рішення і у сфері фінансової інклюзії, тому представники фінансового сектору підтримали поданий у вересні 2024 р. до Верховної Ради законопроект №12044 про можливість великим нефінансовим компаніям отримати обмежену банківську ліцензію й створити «банки фінансової інклюзії», які могли б вирішити питання доступу населення та малого бізнесу до фінансових послуг у віддалених, малонаселених місцевостях, у зонах, наближених до військових дій, та на звільнених територіях. На жаль, законопроект був відхилений депутатами, що не дозволило на даний час суттєвим чином вдосконалити у нашій країні інституційні засади фінансової інклюзії.

Список використаних джерел

1. Стратегія фінансового сектору України до 2025 року. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Strategija_financovogo_sectoru_ua.pdf (дата звернення 22.01.2025).
2. International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. The Little Data Book on Financial Inclusion. Washington, 2022. 145 p.
3. Про схвалення Стратегії реформування системи захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг на 2012—2017 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2012 р. № 867-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/867-2012-%D1%80#Text> (дата звернення 22.01.2025).
4. Національний банк України та ЄБРР зобов'язались підтримувати ветеранів війни. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-ta-yebrr-zobovyazalis-pidtrimuvati-veteraniv-viyni> (дата звернення 22.01.2025).